

Sygn. akt III CZ 52/07

POSTANOWIENIE

Dnia 29 listopada 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa B.C., Z.U. i S.Z.

przeciwko W.L.

o zapłatę,

po rozpoznaniu Izbie Cywilnej na posiedzeniu niejawnym

w dniu 29 listopada 2007 r.,

zażalenia pozwanego na postanowienie Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 12 czerwca 2007 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 12 czerwca 2007 r. odrzucił jako nienależycie opłaconą skargę kasacyjną pozwanego na wyrok tego Sądu z dnia 16 lutego 2007 r. W uzasadnieniu wyjaśnił, że nie można przyjąć, iż zwolnienie strony od kosztów sądowych przez sąd powszechny w postępowaniu rozpoznawczym rozciąga się także na postępowanie wywołane wniesieniem skargi kasacyjnej. Skarga kasacyjna pozwanego, nie zawierająca wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i opłacona jedynie opłatą podstawową, choć należała się opłata stosunkowa, podlegała zatem odrzuceniu na podstawie art. 130² § 3 k.p.c.

Pozwany zakwestionował zasadność poglądu, że zwolnienie od kosztów sądowych nie rozciąga się na postępowanie wywołane wniesieniem skargi kasacyjnej. Podniósł w zażaleniu, że pogląd ten pozostaje w kolizji z dotychczasowymi rozstrzygnięciami Sądu Apelacyjnego. Taka różnorodna interpretacja tych samych przepisów powoduje niepewność sytuacji prawnej stron, zamyka im dostęp do Sądu Najwyższego i tym samym narusza ich konstytucyjne prawo do sądu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W stanie prawnym obowiązującym przez dniem 6 lutego 2005 r. dominował pogląd, że zwolnienie strony od kosztów sądowych przez sąd powszechny dotyczy także postępowania kasacyjnego (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2000 r., III CZ 43/00, OSNC 2000, nr 11, poz. 202, i z dnia 20 października 2006 r., IV CZ 77/06, niepubl.).

Po nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. (Dz.U. z 2005 r. nr 13, poz. 98), w wyniku której skarga kasacyjna uzyskała charakter nadzwyczajnego środka zaskarżenia, przysługującego od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji, obok licznych orzeczeń podtrzymujących pogląd, że zwolnienie od kosztów sądowych udzielone w postępowaniu przed sądem pierwszej lub drugiej instancji dotyczy także postępowania kasacyjnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., I CZ 54/07, nie publ. i postanowienie z dnia 21 września 2007 r., V CZ 81/07, nie publ.), pojawiły

się orzeczenia przyjmujące, że zwolnienie od kosztów sądowych udzielone w postępowaniu przed sądem pierwszej lub drugiej instancji nie rozciąga się na postępowanie kasacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2007 r., III CZ 3/07, nie publ., i z dnia 24 sierpnia 2007 r., I CZ 88/07, nie publ.). Uzasadnienie wyrażonego w nich zapatrywania powołuje się na nie istnienie przepisu przesuwającego czasową granicę zwolnienia od kosztów sądowych poza datę prawomocnego zakończenia sprawy.

Zasygnalizowana rozbieżność w orzecznictwie skłoniła Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do przedstawienia Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego: „czy zwolnienie od kosztów sądowych udzielone stronie w postępowaniu rozpoznawczym obejmuje także postępowanie wszczęte wniesieniem skargi kasacyjnej?” (wniosek z dnia 23 listopada 2007 r., BSA I – 4110 – 6/07). Stosowna uchwała Sądu Najwyższego nie została jednak jeszcze podjęta.

W ocenie Sądu Najwyższego w składzie obecnie orzekającym należy opowiedzieć się za stanowiskiem przyjmującym, że zwolnienie od kosztów sądowych udzielone stronie w postępowaniu przed sądem pierwszej lub drugiej instancji rozciąga się także na postępowanie wywołane wniesieniem skargi kasacyjnej. Za stanowiskiem tym przemawiają następujące argumenty.

Przede wszystkim znajduje ono oparcie w art. 771 k.p.c., który stanowi, że zwolnienie od kosztów sądowych przyznane przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym lub z którego strona korzysta z mocy ustawy, rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne. Jak zwrócono uwagę w literaturze przedmiotu, przepis ten wskazuje na utrzymywanie się zwolnienia od kosztów sądowych przez całe postępowanie rozpoznawcze - a więc także w toku postępowania kasacyjnego, które jest również postępowaniem rozpoznawczym. Rozciągnięcie zwolnienia od kosztów sądowych na postępowanie egzekucyjne nie oznacza spowodowania „odżycia” tego zwolnienia w postępowaniu egzekucyjnym po jego nieistnieniu w okresie obejmującym postępowanie kasacyjne, lecz przesunięcie jego czasowej granicy poza wszystkie stadia postępowania rozpoznawczego.

Poza tym bronione stanowisko harmonizuje z zawartą w art. 91 k.p.c. regulacją dotyczącą pełnomocnictwa procesowego. W świetle tego przepisu

pełnomocnictwo procesowe obejmuje z mocy samego prawa umocowanie nie tylko do łączących się ze sprawą czynności procesowych w postępowaniu przed sądem pierwszej i drugiej instancji, lecz także do łączących się ze sprawą czynności procesowych wykraczających poza tok instancji w sprawie, w tym - choć nie zostało to wyraźnie wysłowione w tym przepisie - do wniesienia skargi kasacyjnej i jej popierania. Warto zaznaczyć, że art. 91 k.p.c. w pierwotnym brzmieniu wyraźnie wskazywał na objęcie umocowaniem pełnomocnika procesowego wniesienia podania o złożenie rewizji nadzwyczajnej i podejmowania czynności w postępowaniu wywołanym złożeniem rewizji nadzwyczajnej. Trudno obecnie zająć odmienne stanowisko – jeżeli nie chce się aprobować sytuacji paradoksalnych - co do objęcia umocowaniem pełnomocnika procesowego możliwości wniesienia skargi kasacyjnej i jej popierania, zwłaszcza w zestawieniu z wyraźnie przewidzianym w art. 91 k.c. umocowaniem do wniesienia skargi o wznowienie postępowania oraz do wszelkich czynności dotyczących egzekucji.

Wreszcie – jak trafnie zauważono w piśmiennictwie – upadek sądowego zwolnienia od kosztów sądowych z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie apelacyjne zmuszałby do cofnięcia ustanowienia, dla strony zwolnionej od kosztów sądowych, adwokata lub radcy prawnego (art. 120 § 1 w związku z art. 117 § 1 k.p.c.). W konsekwencji powstawałaby sytuacja trudna do aprobaty z punktu widzenia zasady równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji): osoba uboga traciłaby na etapie bezpośrednio poprzedzającym postępowanie kasacyjne fachową pomoc prawną, natomiast osoba korzystająca z usług adwokata lub radcy prawnego z wyboru pomoc tę zachowywałaby. Z kolei konieczność ponownego ubiegania się o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym należałoby ocenić, jako rozwiązanie wysoce nieracjonalne, wydłużające postępowania sądowe i bezzasadnie narażające strony na niekorzystne skutki procesowe.

W okolicznościach sprawy za bronionym stanowiskiem, wskazującym na zasadność rozpoznawanego zażalenia, przemawia także to, że pozwala ono uniknąć obciążenia strony, która wniosła skargę kasacyjną, negatywnymi skutkami, wspomnianej wyżej, nie rozstrzygniętej jeszcze autorytatywnie przez Sąd

Najwyższy w drodze stosownej uchwały, kontrowersji, co do czasowego zasięgu zwolnienia od kosztów sądowych.

Mając powyższe na względzie, orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).